

Rolnummer 5046
Arrest nr. 143/2011 van 22 september 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 1675/19, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit rechter J.-P. Snappe, waarnemend voorzitter, voorzitter M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Moerman, J. Spreutels en T. Merckx-Van Goey, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van rechter J.-P. Snappe,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 14 oktober 2010 in zake F. E.M. en N.A. tegen de nv « Belgacom » en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 22 oktober 2010, heeft de Arbeidsrechtbank te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1675/19, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het de schuldbemiddelaar die de betaling vordert van zijn staat van kosten en erelonen en die te maken heeft met een schuldenaar die schuldbemiddeling geniet en die in de onmogelijkheid verkeert om die kosten en erelonen binnen een redelijke termijn te betalen, verschillend behandelt naargelang, enerzijds, hij zich in een stadium van de procedure bevindt waarin er een minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling met gedeeltelijke of totale kwijtschelding van schulden in kapitaal bestaat en hij, in dat kader, de aanrekening op het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast zou kunnen verkrijgen of, anderzijds, hij zich in een stadium bevindt dat voorafgaat aan de invoering van een dergelijke regeling en hij dus helemaal niet kan rekenen op enige tegemoetkoming van het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast, met bijgevolg het risico dat hij zijn schuldvordering slechts heel wat later, binnen een onredelijke termijn, kan invorderen, zelfs met het risico dat hij nooit de betaling ervan kan verkrijgen wegens het onvermogen van de schuldenaar die schuldbemiddeling geniet, indien deze om een of andere reden geen enkele minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling of zelfs geen enkele totale kwijtschelding van schulden kon genieten ? ».

De Ministerraad heeft een memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 6 juli 2011 :

- is verschenen : Mr. E. Jacobowitz, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en L. Lavrysen verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Naar aanleiding van het door de schuldbemiddelaar opgestelde proces-verbaal van niet-bevinding, wordt de verwijzende rechter verzocht zich uit te spreken over het opstellen van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling. Naar zijn oordeel, maakt de financiële toestand van de schuldenaars die schuldbemiddeling genieten het opstellen van een dergelijke regeling niet mogelijk, rekening houdend met het ontbreken van enige beschikbare middelen.

Daaruit volgt dat, *de lege lata*, niet kan worden ingegaan op het verzoek van de schuldbemiddelaar om zijn kosten vast te stellen ten laste van het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast, ondanks het feit dat het duidelijk is dat de schuldenaars die schuldbemiddeling genieten die kosten niet binnen een redelijke termijn zullen kunnen betalen.

Na de huidige tekst van de in het geding zijnde bepaling en de vroegere versie ervan te hebben vergeleken en de parlementaire voorbereiding van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) te hebben geanalyseerd, is de verwijzende rechter van oordeel dat de huidige bepaling leidt tot een verschil in behandeling onder de schuldbemiddelaars, naar gelang van het statuut dat is toegekend aan de schuldenaar die schuldbemiddeling geniet, dat strijdig zou kunnen zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Hij acht het dan ook noodzakelijk de voormelde prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1. De in de prejudiciële vraag vergeleken categorieën van personen zijn niet voldoende vergelijkbaar. De totale kwijtschelding van schulden is immers slechts mogelijk onder bepaalde voorwaarden en is onderworpen aan de analyse van de rechter, die beoordeelt of de financiële toestand van de schuldenaar die schuldbemiddeling geniet dermate moeilijk is dat de opmaak van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling onmogelijk lijkt. Ook bij de schuldenaar die een gedeeltelijke kwijtschelding van schuld geniet, werd zijn financiële toestand door een rechter in detail onderzocht en werden zijn goederen te gelde gemaakt.

De schuldenaar die schuldbemiddeling geniet maar geen gerechtelijke aanzuiveringsregeling, daarentegen, geniet ofwel een minnelijke regeling, wat betekent dat hij over een voldoende financiële draagkracht beschikt om zijn schuldeisers (met inbegrip van de schuldbemiddelaar) volledig te voldoen, ofwel is hij nog bij een minnelijke procedure betrokken, wat veronderstelt dat de rechter niet over de nodige informatie beschikt om te bepalen of hij in de onmogelijkheid verkeert zijn schulden te betalen.

A.2. In elk geval is het door de wetgever nagestreefde doel gewettigd, vermits het erom gaat te vermijden dat een ongepast beroep wordt gedaan op het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast, en berust het verschil in behandeling op een objectief criterium.

A.3. Bovendien is het verschil in behandeling evenredig. De rechter die het blijvende onvermogen van de schuldenaar vaststelt, moet immers een gerechtelijke aanzuiveringsregeling uitspreken. De verwijzende rechter heeft dus afbreuk gedaan aan de logica van het systeem, wat hem ertoe heeft gebracht te denken dat er een discriminatie bestaat.

Artikel 20, § 3, ten slotte, maakt het mogelijk dat dat Fonds het ereloon van de schuldbemiddelaars ten laste neemt, zelfs wanneer er geen totale of gedeeltelijke kwijtschelding van schulden is.

- B -

B.1. Artikel 1675/19 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« § 1. De regels en barema's tot vaststelling van het ereloon, de emolumenten en de kosten van de schuldbemiddelaar worden door de Koning bepaald. De Koning oefent deze bevoegdheden uit op de gezamenlijke voordracht van de ministers tot wier bevoegdheid Justitie en Economische Zaken behoren.

§ 2. De staat van ereloon, emolumenten en kosten van de schuldbemiddelaar komt ten laste van de schuldenaar en wordt bij voorrang betaald.

Onverminderd artikel 1675/9, § 4, houdt de schuldbemiddelaar tijdens de opmaak van de regeling van de baten van het vermogen van de schuldenaar een reserve af voor de betaling van ereloon, emolumenten en kosten.

In geval van totale kwijtschelding van schulden legt de rechter de totale of gedeeltelijke onbetaalde honoraria van de schuldbemiddelaar ten laste van het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast bedoeld in artikel 20 van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen.

Indien de regeling voorziet in een kwijtschelding van schulden in kapitaal en enkel mits wordt gerechtvaardigd dat de verzoeker in de onmogelijkheid verkeert de honoraria binnen een redelijke termijn te betalen, kan de rechter de totale of gedeeltelijke onbetaalde honoraria van de schuldbemiddelaar ten laste leggen van het Fonds.

De schuldbemiddelaar duidt in zijn verzoek de redenen aan waarom de aangelegde reserve onvoldoende is en waarom de beschikbare middelen van de schuldenaar ontoereikend zijn om het ereloon te betalen.

De rechter geeft de redenen aan die de interventie van het Fonds rechtvaardigen. Het bedrag van de honoraria van de schuldbemiddelaar mag niet hoger liggen dan 1.200 euro tenzij mits een bijzondere gemotiveerde beslissing van de rechter.

In het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling, bedoeld in artikel 1675/10, § 2, en in de gerechtelijke aanzuiveringsregeling wordt aangegeven hoe de vervallen en te vervallen honoraria worden betaald door de schuldenaar.

§ 3. Tenzij deze maatregelen getroffen werden door de beschikking bedoeld in artikel 1675/10, § 5, in artikel 1675/12 of in artikel 1675/13, geeft de rechter, op verzoek van de schuldbemiddelaar, een bevel tot tenuitvoerlegging voor het voorschot dat hij bepaalt of ten belope van het bedrag van de erelonen, emolumenten en kosten dat hij vaststelt. Zo nodig hoort hij voorafgaandelijk in raadkamer de opmerkingen van de schuldenaar, van de schuldeisers en van de schuldbemiddelaar. De beschikking is niet vatbaar voor verzet of hoger beroep. Bij elk verzoek van de schuldbemiddelaar wordt een gedetailleerd overzicht van de te vergoeden prestaties en van de gedragen of te dragen kosten gevoegd ».

B.2.1. De prejudiciële vraag is beperkt tot artikel 1675/19, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, dat in het derde en het vierde lid ervan de tegemoetkoming van het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast, dat werd opgericht bij artikel 20 van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen, zou beperken tot de gevallen van volledige kwijtschelding van schulden (derde lid) of kwijtschelding van schulden in kapitaal (onder de voorwaarden bepaald in het vierde lid).

B.2.2. Artikel 1675/19, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek zou een verschil in behandeling creëren onder schuldbemiddelaars naargelang de schuldenaar die schuldbemiddeling geniet, al dan niet een volledige kwijtschelding van schulden of een kwijtschelding van schulden in kapitaal geniet : de kosten, de emolumenten en het ereloon van de schuldbemiddelaar zouden slechts door het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast ten laste worden genomen indien één van die kwijtscheldingen wordt toegekend aan de schuldenaar die schuldbemiddeling geniet.

B.3. Het verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen dat voortvloeit uit de toepassing van verschillende procedureregels in verschillende omstandigheden, houdt op zich geen discriminatie in. Van discriminatie zou slechts sprake zijn indien het verschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van die procedureregels, een onevenredige beperking van de rechten van de daarbij betrokken personen met zich zou meebrengen.

B.4. Zoals de Ministerraad aangeeft, dient de in het geding zijnde bepaling in samenhang te worden gelezen met artikel 20 van de voormelde wet van 5 juli 1998 (dat verwijst naar artikel 1675/19 van het Gerechtelijk Wetboek, vóór de wijziging ervan bij artikel 34 van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I)), waarvan de paragrafen 3 en 4 bepalen :

« § 3. Ten laste van het Fonds worden aangerekend :

1° de betaling van het onbetaald gebleven saldo na toepassing van artikel 1675/19, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, van het ereloon, de emolumenten en de kosten van de schuldbemiddelaars, voor de verrichtingen, uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van het Vijfde Deel, Titel IV, van het Gerechtelijk Wetboek;

2° de betaling van de inrichtings- en werkingskosten van de administratieve cel van het Fonds en van de kosten van het administratieve personeel en van het controlepersoneel, toegewezen aan deze administratieve cel;

3° de betaling van maatregelen inzake informatie en sensibiliseren gericht tot de personen bedoeld in deze wet met betrekking tot de doelstellingen en de werking van deze wet, en meer in het algemeen, de financiering van maatregelen inzake informatie en sensibiliseren omtrent schuldoverlast. De Koning bepaalt, bij een besluit, vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de modaliteiten en de nadere regels betreffende de toekenning van de middelen van het Fonds die worden gebruikt voor deze maatregelen inzake informatie en sensibiliseren. Er kunnen slechts middelen worden toegekend wanneer de schulden van het Fonds zijn weggewerkt en het Fonds een structureel budgettair overschot realiseert;

4° de betaling van het gedeelte van de erelonen, emolumenten en kosten van de schuldbemiddelaars dat door de rechter bepaald is overeenkomstig artikel 1675/19, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

§ 4. Om de tussenkomst van het Fonds ter Bestrijding van de Overmatige Schuldenlast te bekomen, delen de schuldbemiddelaars aan dit Fonds het onbetaald gebleven saldo na toepassing van artikel 1675/19, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, van hun ereloon, de emolumenten en de kosten voor de verrichtingen uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van het Vijfde Deel, Titel IV, van het Gerechtelijk Wetboek, mee.

In het in artikel 1675/19, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde geval deelt de schuldbemiddelaar een afschrift van de beslissing van de rechter aan het Fonds mee ».

B.5. Uit die bepaling blijkt dat de tegemoetkoming van het Fonds niet is beperkt tot de gevallen die worden beoogd door het voormelde artikel 1675/19, § 2. In de huidige versie ervan vloeit dat artikel overigens voort uit artikel 34 van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I). In de memorie van toelichting van die wet wordt erop gewezen dat de kosten, de emolumenten en het ereloon van de bemiddelaar de voorrang voor gerechtskosten genieten (*Parl. St.*, Kamer, 2006-2007, DOC 51-2760/001, p. 29) en wordt aangegeven dat de tegemoetkoming van het Fonds werd opgevat als een aanvullende waarborg (*ibid.*, p. 33), vermits de door het Fonds toegelaten uitgaven « het onbetaald gebleven saldo » van het ereloon bedoeld in artikel 20 van de wet van 5 juli 1998 betreffen (*ibid.*, p. 29). Na een tekort van het Fonds te hebben vastgesteld (*ibid.*, pp. 31 tot 34), heeft de wetgever, door een wijziging van artikel 1675/19, willen vermijden dat « alle erelonen door het Fonds [worden gedragen] » (*ibid.*, p. 31). In de parlementaire voorbereiding wordt in dat verband aangegeven :

« Het onderhavige ontwerp wijzigt geenszins de beginselen van de oorspronkelijke wet.

Het herbevestigt en verduidelijkt zowel de geest als de letter van de wet, teneinde alle bemiddelaars in de toekomst ervan te verzekeren dat hun onbetaalde erelonen zullen worden betaald, en om de essentiële functie van het Fonds in de procedure van de collectieve schuldenregeling te kunnen bestendigen.

[...]

In geval van totale schuldkwijtschelding worden de honoraria ten laste gelegd van het Fonds, ongeacht of ze is opgenomen in een minnelijke of een gerechtelijke aanzuiveringsregeling.

In die veronderstelling beschikt de verzoeker over weinig of geen middelen. In dat geval worden de honoraria verondersteld niet te zijn betaald. Het komt de rechter toe te beslissen of de honoraria geheel of gedeeltelijk ten laste van het Fonds worden gelegd. Er kan inderdaad nog een beschikbaar bedrag zijn, dat ofwel ter beschikking van de verzoeker zal worden gesteld ofwel moet dienen om de schuldbemiddelaar te betalen. De tekst van artikel 1675/19, § 2, derde lid van het ontwerp werd zoals de Raad van State voorstelt, aangepast zodat er overeenstemming is tussen de tekst van het ontwerp en de memorie van toelichting.

Kan een dergelijke maatregel in hoofde van de schuldbemiddelaars de verzoeken tot schuldkwijtschelding in de hand werken ?

Totale schuldkwijtschelding is aan strikte voorwaarden onderworpen.

Bij minnelijke schikking is het akkoord van alle schuldeisers vereist. De ervaring leert dat een eenparig akkoord voor een totale kwijtschelding de uitzondering blijft. De totale schuldkwijtschelding door de rechter is onderworpen aan voorwaarden die de rechter soeverein beoordeelt.

Algemeen gezien strekt onderhavig ontwerp ertoe de betaling van de schuldbemiddelaar in alle omstandigheden te verzekeren.

In de andere gevallen dan dat bedoeld in artikel 1675/13bis moeten de honoraria door de verzoeker worden betaald. Maar in het geval van een kwijtschelding van schulden in kapitaal kan de interventie van het Fonds worden gevraagd als de onmogelijkheid tot betalen is aangetoond.

Wanneer de verzoeker geen schuldkwijtschelding geniet, betekent dit dat er een beschikbaar bedrag aanwezig is om de schuldeisers te betalen. Derhalve geldt de regel van de wet van 1998 : de schuldbemiddelaar heeft voorrang wat de betaling van zijn honoraria betreft.

De schuldbemiddelaar zal, zodra de toelaatbaarheidsbeslissing is genomen, een reserve moeten aanleggen voor de betaling van de honoraria. Deze verplichting werd toegevoegd in § 2 van artikel 1675/19. Heel wat schuldbemiddelaars gaan reeds vandaag zo te werk. Het aanleggen van de reserve moet gebeuren met naleving van artikel 1675/9, § 4, dat bepaalt dat de schuldbemiddelaar een leefgeld dat ten minste gelijk is aan het bedrag dat met toepassing van de artikelen 1409 tot 1412 beschermd wordt, ter beschikking van de verzoeker stelt.

Die reserve moet redelijk zijn. Ze mag worden geraamd op basis van het aantal in het verzoekschrift vermelde schuldeisers, de inkomsten, de al dan niet waarschijnlijke moeilijkheden van de procedure ...

Aangezien de gemiddelde duur van de regelingen 12 maanden bedraagt en de honoraria op gemiddeld 1 200 euro worden geraamd, betekent dit dat gemiddeld een reserve van 100 euro per maand moet worden aangelegd om de honoraria te betalen.

Op het ogenblik van de homologatie of de beslissing van de rechter aangaande een regeling, kan die reserve ontoereikend zijn, hetzij omdat het beschikbaar bedrag te laag is, hetzij omdat er uitgaven zijn gebeurd die waren gerechtvaardigd op grond van het respect voor de menselijke waardigheid en desgevallend door de rechter waren toegestaan.

Het kan ook dat het plan in een prioritaire betaling voorziet (artikel 1675/10, § 4 en 1675/13, § 6).

Ingeval de rekening van bemiddeling ontoereikend is, moeten de terugbetalingsmodaliteiten in de regeling worden bepaald.

In de minnelijke regeling kan worden bepaald dat de eerste maandelijkse stortingen al dan niet exclusief aan de betaling van de honoraria zullen worden besteed.

In het kader van een gerechtelijke regeling kan de rechter ook beslissen op welke manier de honoraria worden betaald, rekening houdend met de voorrang voor de bemiddelaar. Hij kan enkel beslissen tot een niet-exclusieve terugbetaling, namelijk een regeling die voorziet in een maandelijkse terugbetaling zowel van de schuldeisers als van de bemiddelaar, indien laatstgenoemde hiermee akkoord gaat.

De bemiddelaar moet kunnen aantonen dat het voor de verzoeker niet mogelijk is binnen een redelijke termijn te betalen na de homologatie of de beslissing tot een gerechtelijke regeling. De aanduiding van een vaste termijn om het begrip ' onbetaalde honoraria ' nader te bepalen, bijv. de honoraria worden verondersteld onbetaald te zijn indien niet is betaald binnen 5 maanden na de homologatie van de regeling of van de beslissing tot een gerechtelijke regeling, zou weliswaar zekerheid hebben gebracht maar ook voor ongelijkheden hebben gezorgd, gelet op de verscheidenheid van de situaties. Zo is voor een plan dat snel wordt uitgewerkt, bijv. drie maanden na de toelaatbaarheidsbeslissing, een termijn van meerdere maanden voor de betaling van de honoraria redelijk. Voor een plan daarentegen dat pas een hele tijd na de toelaatbaarheidsbeslissing tot stand komt, zou de betalingstermijn eerder kort moeten zijn » (*ibid.*, pp.34 tot 36; in dezelfde zin, DOC 51-2760/036, pp. 26 tot 34).

B.6.1. Uit die elementen volgt dat, vermits de tegemoetkoming van het Fonds mogelijk is in andere gevallen dan die van een volledige kwijtschelding van schulden en een kwijtschelding van schulden in kapitaal - vermeld in de in het geding zijnde bepaling -, het verschil in behandeling dat het voorwerp vormt van de prejudiciële vraag, onbestaande is.

B.6.2. Het feit dat de tenlasteneming, door het Fonds, van de kosten, de emolumenten en het ereloon van de bemiddelaar in de gevallen van gerechtelijke aanzuivering die door de in het geding zijnde bepaling worden beoogd, een optreden van de rechter veronderstelt terwijl de beslissing aan het Fonds zelf toekomt in de andere gevallen, kan worden verantwoord door de omstandigheid dat de gedeeltelijke of volledige kwijtschelding van schulden die wordt beoogd in de artikelen 1675/13 en 1675/13*bis*, aan het oordeel van de rechter is onderworpen, die aldus over elementen beschikt op grond waarvan hij in de tegemoetkoming van het Fonds kan voorzien, rekening houdend met het feit dat de schuldenaar in voorkomend geval niet in staat zal zijn om de bemiddelaar te betalen of te vergoeden. In de andere gevallen staat het aan het Fonds te beoordelen in welke mate de schuldenaar van de bemiddelingskosten kan worden vrijgesteld en, in voorkomend geval, rekening te houden met het voorrecht dat de bemiddelaar bij artikel 1675/19, § 2, eerste lid, is toegekend en met de reserve die door de bemiddelaar op grond van artikel 1675/19, § 2, tweede lid, is aangelegd. Dat zijn aldus pertinente redenen om de daadwerkelijke draagkracht van de schuldenaar om de bemiddelaar te betalen of te vergoeden, te laten verifiëren, door de rechter in het eerste geval, en door het Fonds in de andere gevallen. Rekening houdend met de bekommernis van de wetgever om zowel de bemiddelaars de betaling van hun kosten, emolumenten en ereloon te waarborgen als het financiële evenwicht van het Fonds te vrijwaren, worden de rechten van de betrokkenen, zoals de bemiddelaar die, zoals te dezen, de tegemoetkoming van het Fonds kan verkrijgen op grond van artikel 20, § 4, van de wet van 5 juli 1998, niet op onevenredige wijze aangetast.

B.7. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1675/19, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, in samenhang gelezen met artikel 20 van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 22 september 2011.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

J.-P. Snappe